

Τ Ω Ν Β Α Σ Ι Λ Ι Κ Ω Ν

BIBLION ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

BASILICORUM

LIBER XV.

ΤΙΤΛΟΣ Α'.

Περὶ πραγμάτων ἐκδικουμένων καὶ φανε-
ρόσεως αὐτῶν.

α'. Ἡ ἰδικὴ ἀγωγή κινουμένη περὶ δεσποτείας
χώραν ἔχει ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον κινήτων, ἐμφύχων
τε καὶ ἀψύχων, καὶ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων.

Καὶ ἐπὶ ὑπεξουσίῳ νόῳ προσθήκη αἰτίας· περὶ
δὲ τοῦ νόῳ καὶ τύπος ἐναγωγῆς ἀρμόζει, καὶ παραγ-
γελία καὶ ἐξστραορδιναρία διάγνωσις¹⁾.

Ἀρμόζει²⁾ ἢ ἐπὶ τῷ πράγματι ἀγωγή καὶ περὶ
ἐκάστης ἀγέλης προσηκούσης τῷ κινουντι³⁾, κἂν τὰ
καθ' ἕκαστον τῆς ἀγέλης ἀλλότρια ᾖσιν.

καὶ³⁾ οὕτως ἐπὶ ἐνὶ πράγματι κινεῖν νομίζεται τὴν ἐν ἡμέ-
σιδας γὰρ μαθῶν ἐκ τοῦ δε λεγόντις τί. τῆς β' τῶν ἰστυ.
ὅτι ἀγέλη [ἐστίν] ἐν σώμα ἐπὶ διαφόρων ἦτοι πολλῶν κεφα-
λαίων. εἶπον δὲ σοὶ καὶ ἐν τῷ ἰνδικί, ὅτι δέκα πρόβατα
ποιοῦσαν ἀγέλην, δῆλον δὲ ὅτι καὶ ὁ ὑπὲρ τὰ πλείονα⁴⁾ οὐ
μὴν ὁ ἐλάτιον τῶν ἰ προβάτων ἀριθμὸς, καὶ τοῦτο εἰρηκέναι
τὸν καλλίστρατον ἐν τῷ μζ βι. τί. ιδ' καὶ διγ. γ'.⁵⁾

τοῦτο πρὸς τὸ μέλλον λέγεσθαι φησιν, ὅτι κἂν εὐρεθῶσιν
ἀλλότρια πρόβατα συναμειγμένα τῇ ἀγέλη, βόνα φίδε μέντοι,
καὶ ταῦτα τῇ ἀγέλη συνπαύονται, καὶ διὰ τῆς [ἐπὶ τῇ] ἀγέλη
κινουμένης σπεκιάσας ἐν ἡμέ ἀπαιτοῦνται ταῦτα, ἐν ᾧ δηλονότι
μὴ δεσποτης ἐστὶ τῶν ἀλλοτρίων θρεμμάτων ὁ ἐναγόμενος,
κατὰ μ ..... τοῦ π ..... τοῦ παρόντος τί.

1) Fabrot. et post eum Heimbach. e Cod. Paris. reg. gr.
1352 scholia nonnulla ad has §§. habent, quae ex antiquioribus
scholiis depravata esse videntur. Ista, ut similia in sequen-
tibus, hoc loco repetere nolo.

a) Hic incipit fol. 123. 124. Scholia, quae sequuntur, in
proximo margine circa textum scripta sunt. In extremo
margine huius folii recentiori manu aliae quaedam recentio-
rum adnotationes adiectae sunt, quae tamen vix legi possunt.
Primo est proluxa adnotatio, cuius haec verba legere potui:
..... ὑπεξουσι ... αν ... κυσ ..... νομίμως .....
κατὰ τοῦ νόῳ ἀλλὰ κατὰ ..... τον πρὸς γὰρ τὸν
νόῳ μόνη διάγνωσις ἐστίν ἀρχοντικῆ εἴτε ἐστίν ὑπεξουσίως
εἴτε μὴ ..... οὐχ ἀρμόζει ..... ἀλλὰ μόνος
τύπος ἦτοι διάγνωσις ἀρχοντικῆ ..... το τελευτ. κεφ. τοῦ
αὐτοῦ τί. φησὶν εἰ προαιρες .. εστιν παρὰ .... ὑπεξ .....
μου .... παράγγελλα .... εἰ δὲ αὐ πηρ αὐτοῦ λέγεις εἶνα
..... τοῦτον παραστήσαι ζῆντι καλῶς ..... κα-

Zachar. Basil. Suppl.

TITULUS I.

De rebus vindicandis et exhibitione eorum.

[Dig. VI, 1. Cod. III, 32.]

I. Specialis actio, quae de proprietate intenditur, L. I §. 1.
Locum habet in rebus singulis mobilibus, tam anima- D. VI. I.
libus quam inanimatis, et in immobilibus.

Et in filio, qui in potestate est, adiecta causa. §. 2.
De filio autem et praeiudicium competit, et inter-
dictum, et extraordinaria cognitio.

Competit in rem actio etiam de quovis grege, §. 3.
qui ad agentem pertinet, licet singula capita gregis
aliena sint.

(Initio complura desunt.)

1. [Steph. ad l. I §. 3 verb: etiam gregem.] et
sic de singula re intelligitur in rem actionem intendere.
Didicisti enim tit. de legatis [§. 18] lib. II Instit. gre-
gem esse unum corpus ex diversis sive multis capitibus
constans. Caeterum dixi tibi etiam in Indice, decem
oves efficere gregem, — nempe etiam maiorem, non
autem minorem quam X ovium numerum, — et hoc
dixisse Callistratum lib. XLVII tit. 14 dig. 3.

2. [Steph. ad l. I §. 3 verb: gregem sufficiet
ipsum nostrum esse.] Hoc ait propter id, quod mos
dicetur, nimirum si alienae oves gregi mixtae sint, bona
fide scilicet, etiam hae cum grege iniudicium deducuntur
et specialiter in rem actione ob gregem mota petuntur,
nisi forte reus alienorum animalium dominus est, se-
cundum ..... huius tituli.

2) Inc. fol. 123. 124.

3) Cod. inter lineas glossam habet: ζῆντι κεφ. γ'.

λῶς δὲ πρόσκειται τὸ τύπος ἐξ ἀγωγῆς ἀρμόζει διότι καὶ τα
πρῶτα ἀγωγαὶ λέγεται ..... καὶ αἱ ἐν πράγμασι καὶ
αἱ προσωπικαὶ δηλονότι καὶ διοέται καὶ οὐτιλῆαι καὶ πρῶ-
ιουδικιάλαι etc. etc. Deinde alia est ad cap. 1 them. 3: πόσα
μὲν πρόβατα ποιοῦσιν ἀγέλην, τουτέστι δέκα, πόσοι χοῖροι,
τουτέστιν ε', φησὶ ογ κεφ. τοῦ κέ τί. τοῦ ζ βι. Et ad eius-
dem thematis finem: τουτέστι κἂν πάσα ἡ ἀγέλη εἰς αὐτὰ
μόνα τὰ ἀλλότρια περιστη. Et ad cap. 2: ἀπαξ τὸ τῆς ἀγέλης
ὄνομα προσελάβετο, διὰ τοῦτο ὡς ἴδιαν διὰ τῆς ἐν ἡμέ ἐκδικεῖ.
ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει ζῆντι τὸ γ' κεφ. Reliqua eruere non
potui.

b) Malim δέκα pro πλείονα. Codicis lectio dubia est.

c) Cod. γ'.

γ'. *Ulp.* Ἐάν ἔχων τις τριακοσίων κεφαλῶν ἀγέλην, καὶ φθαρόντων ἑκατὸν τοσαῦτα ἀγοράσῃ⁷⁾ παρὰ δεσπότου ἢ τοῦ καλῆ πίστει νομέως, καὶ αὐτὰ μετὰ τῆς ἀγέλης ἐκδικεῖ, ὡσεὶ εἰ καὶ εἰς αὐτὰ περιστῆ ἢ ἀγέλη.

Ὁ ἔξαριστος⁸⁾ τοῦ πλοίου καὶ ἡ σκάφη ἰδιαζόντω ἐκδικεῖται.

Ἐάν δύο τινῶν πράγματα τῆς αὐτῆς ὄντα φύσειωσι, ὥστε μὴ δύνασθαι χωρισθῆναι· οἷα

βόνα φίδε ταῦτα τῇ ἀγέλῃ συναμιξῆ, καὶ τοῦτο διὰ τοῦ ἐπομένου δηλοῦται παρῶν.

τοῦ ἀνων. παρόντος τοῦ δεσπότου αὐτῶν, ἐπεὶ καὶ αὐτὰ λαμβάνει, ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐξῆς διγ. [ἀνων. καὶ διγ.] κγ' θε. δ'.

ἔχων τις ἀγέλην τ' προβάτων, ὅ αὐτῶν ἀπολλομένων, ἀνήσαστο ἕτερα ὁ ἀλλότρια, τουτέστι μὴ ὄντα αὐτοῦ τοῦ ἀγοράσαντος ἀλλ' ἢ τοῦ πωλήσαντος ἢ ἐτέρου κινός· ἠγόρασε γὰρ αὐτὰ ἢ παρὰ τοῦ δεσπότου ἢ παρὰ τοῦ μὴ ὄντος δεσπότου, βόνα φίδε δὲ ταῦτα νεμομένου. γράφει τοῖσιν ὁ μάγκελλος, ὅτι ταῦτα τῇ ἐκδικήσει τῆς ἀγέλης περιέχονται, τουτέστι κινῶν περὶ τῆς ἀγέλης ὁ τῶν ὁ θεμαμάτων κύριος ἐκδικεῖται καὶ ταῦτα, κινῶν μὴ ἐγένετο δεσποτικῆς, ἐπεὶ ὅλως τεθεματίσται παρὰ τοῦ μὴ δεσπότου βόνα φίδε δὲ⁹⁾ νεμομένου ταῦτα λαβῶν καὶ ἔχων ἐπ' αὐτοῖς τὴν πουβλικιανῆν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορὰ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ προλαβόντος διγ. τὸ μῆζον ὁ αὐτὸς μάγκελλος γράφει, ὅτι καὶ εἰ ἀπόλωντο τὰ σ' πρόβατα, ὥστε εἰς μόνον τὰ ὅ ἀπὸ ἀνήσαστο περιστῆναι αὐτῶ τὴν ἀγέλην, ἐκδικεῖται καὶ τὰ ὅ καὶ λαμβάνει παρὰ τοῦ κατέχοντος τὰ πρόβατα, ἐπεὶ ὅλως καὶ βόνα φίδε ταῦτα ἀνήσαστο καὶ εἶχεν ἐπ' αὐτοῖς πουβλικιανῆν καὶ τῆς ἀγέλης αὐτὰ συνῆμ τε καὶ περιέλαβε προσηγορίᾳ. ἐπὶ μὲν οὖν ἀγέλης δυνάμεθα καὶ τὰ μὴ ὄντα ἡμέτερος βόνα φίδε δὲ ὑπὸ τὴν ἡμῶν γερόμενα κατοχῆν δικαίῳ τῆς οὐμῆδος διὰ τῆς ἐν ἔμῃ ἐκδικεῖται, ἐπὶ δὲ νηὸς τοῦτο οὐ δύναμεθα ποιεῖν. τὰ γὰρ σκεῆ τῶν πλοίων, κώπα τυγῶν καὶ ἄλλα καὶ πηδάλιον καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐ δικαίῳ τῆς οὐμῆδος ἀλλὰ κατ' ἕκαστον ἐκδικεῖται, καὶ οὐ δύναται ὁ πλοῖον ἐκδικῶν καὶ τὰ καθέκαστον ὄργανα διὰ τῆς ἐν ἔμῃ ἀπαιτεῖν. καὶ ἡ σκάφη δὲ κερωρισμένη ἐκδικεῖται ἐπ' αὐτῇ κινουμένης ἐν ἔμῃ.

κγρ. εἰ ἔχων τις ἀγέλην κεφαλαίων τ', τῶν ὅ ἀπολλομένων, ἀλλὰ ὅ ἀπὸ τῶν^{ο)} αὐτῶν ἀγοράσει ἀπὸ δεσπότου ἢ ἀπὸ βόνα φίδε νομέως, καὶ αὐτὰ ἀπαιτεῖ διὰ τῆς ἐν ἔμῃ, εἴτε περιεῖται τὰ σ' εἴτε καὶ μὴ. ἡ ἔξαρχία τοῦ πλοίου κατ' ἑαυτῆν καὶ καθέκαστον εἶδος ἐκδικεῖσθαι ὀφείλει κερωρισμένης.

τοῦ ἀνων. τοῦ γὰρ πράγματος κλαπέν]τος ὁ ἀγοραστῆς οὔτε [δεσπόσει] οὔτε οὐσονκαπιτεῖται, ὡς βι. μα τί. γ' διγ. λέ καὶ ἴστυ. β' τί. ε'.

στεφ. κινῶν τὰ μάλιστα εἰς μόνον τὰ ἀγορασθέντα περιστῆ τὸ πᾶν, ὅλως ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀγέλης [ἀριθ] μὲν ἐξ ἰδικῶν ἔσχε θεμαμάτων, ὥσπερ αὐτῶ ἐπὶ τοῖς ἀνήσασιν ἢ τῆς ἀγέλης προσηγορίᾳ.

τοῦ ἀνων. περὶ τῆς σκάφης ἀνάγν. βι. λγ' τί. ζ' διγ. ὑστερον, καὶ περὶ πλοίου βι. κα τί. β' διγ. μδ'.

πολλάκις^{ρ)} ἢ ἐμῇ ὕλῃ τῇ ὕλῃ τῇ ἐσῆ τῆς [αὐτῆς] τυγαίνουσα φύσειωσι ἀναμίγνεται οὕτως, ὡς ἀδιαίρετον αὐτὴν καὶ ἀχώριστον εἶναι καὶ μίτε δύνασθαι λοιπὸν διαχωρίζεσθαι. καὶ φησὶν ὁ πομπώνιος, μὴ πάντα τὸν βῶλον ἀλλ' ἐκ μέρους παρ' ἕκαστον τῶν πωλιῶν δεσποτῶν αὐτοῦ ἐκδικεῖσθαι παρτινιαρίως εἰς μέρος κινουμένης IN REM. οἷον εἰς ἰ λίτρωσ ἀργύρου βῶλον ἢ σκεῆς εἶχον ἐγὼ καὶ ἕτερος. εἰ ἀμφοτέρω παρεθέμεθα ταῦτα καὶ ἐμπροσθε γυρομένου διεκλήθησαν τε καὶ ἔχωνεῖ-

III. *Ulp.* Si quis gregem habens trecentorum L. 3. pr. capitum, amissis centum totidem capita redemerit D. VI. 1. a domino vel a bonae fidei possessore, haec etiam cum grege vindicat, quemadmodum si ad haec capita grex reductus fuerit.

Armamenta navis et scapha separatim vindicantur. §. 1.

Si res duorum, quae eiusdem naturae sunt, commixtae sint, ut separari non possint: utputa duae

mixtae tunc recipere, si ea bona fide gregi immiscuerit: et hoc sequenti dig. ostenditur.

9. *Anon.* [παρὰ γὰρ ad verba ultima summae]. Si adsit dominus eorum: alioquin etiam haec accipit, ut principio sequentis dig. Lege etiam dig. 23 them. 4.

10. [*Steph. index l. 3 pr. §. I.*] Habebat quis gregem trecentorum capitum, et quum C eorum periissent, alia C comparavit aliena, hoc est quae non ipsius emtoris, sed vel venditoris vel alius cuiusdam essent: nempe emit ea vel a domino vel a non domino, qui tamen bona fide ea possideret. Igitur scribit Marcellus, ista contineri vindicatione gregis: hoc est, ducentorum capitum dominus, si de grege agat, etiam illa vindicabit, licet nondum eorum dominus factus sit, quoniam statuimus eum illa si non a domino, certe a bonae fidei possessore comparasse et Publicanam in iis habere. Et haec quidem differentia est inter hoc et praecedens dig. Amplius idem Marcellus scribit, licet ducentae oves perierint, ut grex in solis centum, quae redemptae sunt, consistat, etiam has C vindicat et recipit a detentore ovium, quandoquidem bona fide eas redemit et Publicianam in iis habuit et eas gregis appellatione coniunxit et comprehendit. In grege itaque etiam ea, quae non sunt nostra sed bona fide a nobis possessa, iure universitatis per in rem actionem vindicare possumus, in navi autem hoc non possumus facere. Armamenta enim navis, veluti remos et vela et gubernaculum et id genus alia, non iure universitatis sed singula vindicantur, nec potest qui navem vindicat etiam singula instrumenta petere. Etiam scapha separatim vindicatur in rem actione propter eam instituta.

11. *Cyr.* [l. 3. pr. §. I]. Qui habet gregem trecentorum capitum, si C amissis alia centum illorum loco redemerit a domino vel a bonae fidei possessore, etiam haec petit in rem actione, sive supersint ducenta ista, sive etiam non. Apparatus navis per se et quaelibet species separatim vindicari debet.

12. *Anon.* [ad summam l. 3 pr. verb: παρὰ δεσπότου ἢ τοῦ καλῆ πίστει νομέως]. Nam furtivae rei emtor neque dominus fit, neque usucapere potest, ut lib. XLI tit. 3 dig. 35 et Instit. II tit. 6.

13. *Steph.* [ad l. 3 pr. verb: adhuc eum posse gregem vindicare]. Licet vel maxime totus grex ad sola, quae redempta sunt, reductus fuerit, tamen quia ab initio gregis numerum in propriis animalibus habuit, manet etiam gregis appellatio in iis, quae emta sunt.

14. *Anon.* [ad l. 3 §. I]. De scapha lege lib. XXXIII tit. 7 dig. ultimum, et de navi lib. XXI tit. 2 dig. 44.

15. [*Steph. index l. 3 §. 2.*] Nonnunquam materia mea materiae tuae, quum eiusdem naturae sit, ita miscetur, ut indissolubilis et inseparabilis sit nec possit de caetero diduci. Hic dicit Pomponius, non universam massam sed pro parte ab unoquoque veterum dominorum eius vindicari partiarum in rem actione instituta. Utputa X circiter librarum argenti massam vel vas ego habui et alius. Haec si ambo deposuimus et incendio facto so-

7) Cod. inter lineas: ζήτει βι. ν' τί. γ' κεφ. λς'. λς' καὶ ελ. δ' κεφ. κα'.

η) Cod: παρὰ τοῦ μηδέποτε νεμομένου βόνα φίδε δὲ ταῦτα.
ο) Dele τῶν.

8) Cod. inter lineas: οὐκ ἐστὶν ὁ σάνδλος τοῦ πλοίου μέρος.

ρ) Cum sequentibus omnino conferendum est Sch. f. II. 219 *Fabroti*, quod et apud *Heimb.* extat.

δύο βῶλοι ἀργύρου συνεγωνεύθησαν· οὐχ ἕκαστος αὐτῶν τὸ πᾶν ἐκδικεῖ, ἀλλὰ ἀναλογοῦν αὐτῶ⁹⁾, κἄν ἄδηλον ᾖ, πόσον ἕκαστος ἔχει.

L. 4.
D. VI. 1.

δ'. Ἀρμόζει δὲ καὶ ἡ τὰ κοινὰ διαιροῦσα ἀγωγή· καὶ ἡ περὶ τῶν ἀποκρυβέντων πραγμάτων ἀγωγή. καὶ ἡ μὲν τοιαύτη ἀγωγή τὴν διατίμησιν ἀπαιτεῖ· ἐν δὲ τῇ περὶ τοῦ πράγματος ἀγωγῇ καὶ τῇ τὰ κοινὰ διαιροῦσῃ ἀγωγῇ καὶ τοῦ βελτιονος γίνεται λόγος. ἡ δὲ περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλοῦν ἀγωγή καὶ ἡ περὶ τῶν ἀποκρυβέντων πραγμάτων ἀγωγή ἀρμόζει κατὰ τοῦ παρασκευάσαντος αὐτὰς χωνευθῆναι.

Φησὶν καὶ ἐν τῇ γεγόνησιν, ἐστὶ μὲν ὁ πᾶς βῶλος κοινός, εἴτε κατὰ τύχην εἴτε κατὰ γνώμην τῶν δεσποτῶν συνέβη τυχόν χωνευθῆναι τὰ σκεύη ἢ τοὺς βῶλους, ὡς ἔγνωσεν ἐν τῷ α' τί. τῆς β' τῶν ἴσων. ἕκαστος [γὰρ] ἡμῶν κατὰ ἀναλογίαν τοῦ σταθμοῦ, οὐ ἔχομεν ἐν τῷ βῶλῳ, μέρος ἀδιαίρετον ἐκδικῆσαι τοῦ παντός, εἰ καὶ ἄδηλον εἴη, πόσον ἕκαστος σταθμὸν ἔχει νῦν ἐπὶ τῷ βῶλῳ μετὰ τὴν χώνευσιν. οἷον ὁ τῶν ε' λιτρῶν δεσπότης τοῦ ἀργύρου κινῶν οὐκ ὀφείλει λέγειν· εἰ φαίνεται τὸν βῶλον ἐμὸν εἶναι πρὸ πάντων, καὶ ὁ εἰς τὸ δημοῖον . . . μερ . . . δεσποτῆ . . . ὀφείλει τοῦ οἰκείου μέρους ἐν τῇ ἰντεντίῳ μινῆσθαι· εἰ γὰρ εἰσελθόντες μὴ μνησθῶσι τῆς ποσότητος τοῦ σταθμοῦ, λαμβάνουσιν¹⁰⁾ ἐκαστοῖς [ἡ]μῶν, καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐκδικούντες, λυθῆντος τοῦ ἀργύρου καὶ ὥσπερ ὕδατος γενομένου· κινῶν οὖν ἐπὶ μέρει τοῦ βῶλου, κινῶν ἡμῶν τοῦ μέρους ἐκ τῆς τῶν λιτρῶν ἀναλογίας, ὅσας ἕκαστος αὐτῶν πρὸ τῆς χώνευσως εἶχεν, εἰ καὶ ἀγνοοῦται τὸ νῦν μετὰ τὴν χώνευσιν ὁ τοῦ βῶλου σταθμὸς καὶ πόσον ἕκαστος αὐτῶν ἔχει νῦν μέρος ἐπὶ τῷ βῶλῳ¹¹⁾ ὥσως γὰρ σκευαστός ἦν ὁ ἀργυρὸς καὶ χωνευθείς μετὰ . . .¹²⁾ καὶ οὕτω γὰρ οὐδὲν ἦτον οἰκείου μέρους μνημῆν αὐτοῦς ἐν τῇ ἰντεντίῳ ποιῆσθαι χρῆ πρὸς τὴν ποσότητα τῶν λιτρῶν, ὅσας ἕκαστος αὐτῶν ὡς εἴρηται πρὸ τῆς χώνευσως εἶχεν.

τυχόν γὰρ τοῦ μὲν ἐνός ὁ βῶλος καθαροῦ ἀργύρου ἦν καὶ διὰ τοῦτο τιμιώτερος, τοῦ δὲ ἄλλου ὁ βῶλος οὐκ ἦν τοιοῦτος¹³⁾. τὸ οὖν διαφέρον σκοπεῖται ἐν τῷ κομμῶνι διβιδουῦνδο, ὡς ἐν τῷ ἐξῆς διγ.

στεφ. τοῦτο νόησον, εἴτε τύχη εἴτε κατὰ γνώμην τῶν δεσποτῶν χωνευθῆναι συνέβη τὰς ὕλας. ἐπίκουρον γὰρ τὸ χι- νόμενον, ὡς ἔγνωσεν ἐν τῷ α' τί. τῆς β' τῶν ἴσων. τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ ἐνθα θάτερος τῶν δεσποτῶν βίνα φίδε μέντοι ἀλλοτρίαν ὕλην λαβὼν ἀνέμιξε τῇ ἰδίᾳ· καὶ ἐνταῦθα κοινὸν τὸ γινόμενον.

στεφ. διὰ παρτιαρίας ἢ ὅτε μέρος ἐκδικεῖται τοῦ βῶλου, ἀρμόζει δὲ καὶ κομμῶνι διβιδουῦνδο δικαστήριον, ἐν ᾧ δηλοῦνται μήτε εἶδος τι κατασκευασθῆ, διὰ τὸ μέλλον περὶ τοῦ οἰνομέλιτος λέγεσθαι, μήτε δύναται λοιπὸν αἰ ὕλα μετὰ τὴν χώνευσιν αὐτῆς διακρίνεσθαι, ὡς ἐπὶ τῶν τοῦ ἀργύρου βῶλων ἢ ἐπὶ χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ¹⁴⁾ (τοῦτο γὰρ ἔστιν ἐκ τοῦ ε' διγ. μαθεῖν.) ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, [οὐ] δύναται¹⁵⁾ εἰς τὴν προτέραν ἰδιότητα καὶ κεραισμένως ἐπαναγεσθαι [ὅψων], ὥστε μετὰ τὴν ἀναχώνευσιν γνωρίζεσθαι τὸν παλαιὸν ἐμὸν καὶ τὸν παλαιὸν σόν, μήτε εἶδος ἐστὶ τὸ κατασκευασθῆν ἢ μήτε εἶδους ἀφανισμὸς τελείως γέγονε τῶν ὕλων, ὡς ἐπὶ τοῦ οἰνομέλιτος, ἀλλ' ἔτι φαίνεται ὁ ἀργυρὸς. ἀμέλει ἐπὶ τοῦ μολύβδου καὶ τοῦ ἀργύρου, ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν χώνευσιν δύναται αὐτῆς αἰ ὕλα διακρίνεσθαι τε καὶ διακρίνεσθαι καὶ μήτε εἶδος γέγονε ἐξ αὐτῶν, οὔτε παρτιαρία ἢ ὅτε οὐκ κομμῶνι διβιδουῦνδο κινεῖται, ἀλλ' ἕκαστος τὴν ἰδίαν ὕλην ἐκδικεῖ, ὡς ὁ οὐλλιανός ἐν τῷ ε' διγ. φησίν. ἕτερόν ἐστι ἐπὶ οἰνομέλιτος ἐπει¹⁶⁾ τότε γὰρ ὁ πεποιρκὸς γίνεται τοῦ γενομένου δεσποτῆ καὶ [οὐκ] ἐστὶ κοινὸν τὸ γεγόμενον¹⁷⁾.

massae argenti conflatae sunt: unusquisque eorum non totum vindicat, sed ratam, licet incertum sit, quantum quisque habeat.

IV. Competit et communi dividundo iudicium, et actio ad exhibendum. Et hac quidem actione aestimatio petitur: in rei vindicatione autem et communi dividundo actione et pretiosioris habetur ratio. Actio autem furti in duplum et ad exhibendum actio competit adversus eum, qui curavit, ut massae conflarentur.

luta sunt et liquefacta et in unum coaluerunt, universa massa communis est, sive fortuito sive volentibus dominis vasa vel massas conflari contigerit, sicuti didicisti tit. I lib. II Instit. Scilicet unusquisque nostrum pro rata ponderis, quod in massa habemus, partem pro indiviso ex toto vindicabit, etsi incertum sit, quantum quisque ponderis nunc post conflationem in massa habeat. Veluti quincque librarum argenti dominus, si agat, non debet dicere: si pariet massam meam esse pro parte, ... propriam partem in intentione indicare: si enim intrantes in iudicium quantitatem ponderis non indicaverint, sumunt sibi partem dimidiam etiam ex alienis vindicantes, quum argentum solutum et quasi in aquam mutatum sit: agunt igitur de parte massae, et pars diiudicatur ex analogia ponderis, quod unusquisque ante conflationem habuit, etsi nunc post conflationem ignoratur pondus massae et quantam unusquisque nunc habeat massae partem; fortassis enim argentum fabricatum erat et conflatum . . . . .; nihilominus propriae partis mentionem eos in intentione facere oportet secundum quantitatem librarum, quas unusquisque, ut dictum est, ante conflationem habuit.

16. [Steph. ad l. 3 §. 2 verb: *etsi incertum sit*]. Forte enim alterius massa argenti puri erat et propterea pretiosior, alterius autem non erat eiusmodi. Huius differentiae ratio habetur in communi dividundo iudicio, ut dig. sequenti.

17. Steph. [ad l. 3 §. 2 verb: *erit nobis commune*]. Hoc accipe, sive casu sive volentibus dominis materias conflari contigerit. Nam quod efficitur, commune est, ut didicisti tit. I lib. II Instit. Idem est et si alter dominorum bona fide scilicet alienam materiam suae dominauerit: etiam hic, quod fit, commune est.

18. Steph. [ad l. 3 §. 2 verb: *vindicabimus*]. Per partiarum in rem actionem pars massae vindicatur, et competit etiam communi dividundo iudicium, si nimirum neque species aliqua nova facta est (propter id, quod mox de mulso dicetur), neque iam possunt materiae post conflationem rursus diduci, ut in massis argenti vel in auro cum aere mixto (hoc enim discere est dig. 5), quoniam, ut dictum est, non possunt ad pristinum specialiter et separatim reduci statum, ut post diductionem recognoscatur quae antea mea et quae antea tua fuit, neque nova species facta est, neque etiam natura materiarum plane deleta est, ut in mulso, sed adhuc argentum appareat. Caeterum in plumbo et argento, quandoquidem etiam post conflationem materiae rursus possunt separari et diduci nec aliqua nova species ex iis facta est, neque partiarum in rem neque communi dividundo intenditur, sed unusquisque suam materiam vindicat, ut Ulpianus dig. 5 dicit. Aliud est in mulso: ibi enim, qui id fecit, dominus fit eius, quod factum est, neque id commune est.

(Complura desiderantur.)

9) Hactenus f. 123. 124.

g) Haec quidem sic a me lecta, sed omnino corrupta sunt.
r) Forte legendum: παραλαμβάνονται. Caeterum in Cod. perspicue scriptum est: λαμβάνου.

s) An: μεταποιήθη;

t) Cod. hoc loco habet: ἡ βῶλος τοιαύτη, quum tamen antea ubique ὁ βῶλος scripserit. Mox iterum τῆς βῶλου habet, quod similiter mutavimus.

u) Literarum ductus ambii. Videbar mihi legere: ἐπὶ θυ . . . καὶ χρῆ . .

v) Cod: δια . ατος habere videbatur.

w) Cod: πῆ.

x) Hactenus fol. 123. 124.

ε'. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ σίτου παρὰ γνώμην τῶν δεσποτῶν μιν γένετος· εἰ γὰρ κατὰ γνώμην αὐτῶν ἐμίγη, κοινὸς γίνεται.

Ἐὰν ἀπὸ μέλιτος ἐμοῦ καὶ σοῦ οἴνου οἰνόμηλι γένηται, οὐκ ἐστὶ κοινόν, ἀλλὰ τοῦ ποιήσαντος, ἐπειδὴ τὸ ἀρχαῖον εἶδος οὐ σώζεται. εἰ δὲ μετὰ τοῦ ἀργύρου σου χωνευθῆ ἰσχυρῶς μου, οὐ γίνεται κοινὰ, οὔτε ἡ διαουοῦσα τὰ κοινὰ ἀγωγή ἁρμόζει· δύναται γὰρ αἱ ὕλαι χωρίζεσθαι· κινεῖται δὲ περὶ ἐκάστου πράγματος ἀγωγή. εἰ δὲ μὴ δύναται χωρίζεσθαι, ὡς ἐπὶ χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ, ἀνὰ μέρος ἐκδικοῦνται. ἐπειδὴ γὰρ ἐκατέρα ὕλη καὶ χωνευθεῖσα σώζεται, οὐ γίνεται τοῦ χωνεύσαντος, ὡς τὸ οἰνόμηλι.

Τὸ τικτόμενον ἐκ τῆς ἐμῆς φορβάδος καὶ τοῦ σοῦ ἵππου ἐμὸν ἐστὶ.

Τὸ ἐμὸν δένδρον ἐὰν εἰς τὸν ἀγρὸν σου παρὰ σοῦ μετενεχθῆν συναυξήσῃ καὶ ῥιζώσῃ, τὴν κατὰ νόμους περὶ αὐτοῦ ἀγωγήν ἔχω· εἰ δὲ μὴ συναυξήσῃ, ἐμὸν ἐμείνεν.

Ἐὰν περὶ τὸ σῶμα συμφωνῶμεν, περὶ δὲ τὴν ὀνομασίαν πλανώμεθα, καλῶς ἢ περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀγωγή κινεῖται.

Εἰ δὲ πολλοὶ τῆς αὐτῆς ὀνομασίας εἰσὶ, καὶ μὴ δηλοῦται, περὶ ποίου ἐνήγαγον, οὐ γίνεται καταδική.

ζ'. Ὁ περὶ πράγματος ἐνάγων ὀφείλει λέγειν, εἰ ὄνομα λέγειν, ἢ ἡμισὺν καὶ πόσον, καὶ μὴ μόνον τὸ ὄνομα λέγειν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν ὕλης ἀνεργάστου τὸν σταθμὸν, ἐπὶ δὲ ἀργυρίων τὸν ἀριθμὸν· ἐπὶ δὲ τῆς ἐργασμένης τὸ εἶδος· καὶ ἐπὶ τῶν μετρούμενων τὸ μέτρον. καὶ ὁ ἀπαιτῶν ἐσθῆτα διὰ τῆς ἐπὶ τῷ πράγματι ἀγωγῆς ἢ διὰ τῆς προσωπικῆς ἀγωγῆς, καὶ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν χροίαν λεγέτω· οὐ μὴν εἰ παλαιὰ ἢ νέα ἐστί. καὶ ἐπὶ τῶν σκευῶν τὸ εἶδος· τυχὸν δίσκος· οὐ μὴν καὶ τὰ λοιπὰ γνωρίσματα· καὶ ἐπὶ δούλου τὸ ὄνομα, καὶ¹⁰⁾ εἰ παῖς ἢ νέος ἐστίν. εἰ δὲ ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα, δεῖ λέγειν τὴν διὰ γνωρισμάτων φανέρωσιν· οἷον τὸν ἐκ τῆσδε τῆς κληρονομίας, ἢ τὸν ἀπὸ τῆσδε τεχθέντα. καὶ ἐπὶ ἀγροῦ καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν τόπον.

ζ'. IDEM. Ἐὰν ὁ προσαγαγὼν ἑαυτὸν ἀπαιτήσῃ

τοῦ ὧ) τεχνίτου ὡσπερ ἐν τῷ πράγματι, ὡς βι. ν' τί. ις' διγ. ιγ'. ιδ'.

τοῦ ἀγρον. παῖς μὲν γὰρ ἐστὶν ὁ ἀνήβος, ὡς βι. λβ' διγ. λγ' θε. ζ', νεώτερος δὲ ὁ τὴν ἐφηβὸν ἡλικίαν ἐξελθὼν ἕως οὐ μετὰ τῶν γερότων ἀρξεται εἶναι, εἰ μὴ ἕτερον ὁ λειτουργήσας ἐνόησεν, ὡς βι. τοῦ αὐτοῦ διγ. ξξ', ἐν ᾧ παρεγράφα, τίς ἐστὶ γέρον.

τὸν²⁾ ἀγρὸν τις ὀλόγως κατεῖχε τίτιον, καὶ τοῦτον περιεῖχε τίπιος ἐπιζητῶν. προσήλθε δὲ τις αὐτῷ λέγων ἑαυτὸν κατέχειν τὸν ἀγρὸν· τοῦτο δὲ ἐπραττεν ἐμποδίσαι τίτιον βουλόμενος τὸν ἀληθῆ νομέα εὐρεῖν. νομίζων δὲ ὁ τίπιος αὐτὸν κατέχειν τὸν ἀγρὸν, ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ τὴν ἰν ἡμέμ, καὶ δὴ κατεδικάσθη, ἀλλὰ μετὰ καταδικῆν εὐρηται τὸν ἀγρὸν ἄλλος κατέχων. ἀγα δύναται κινεῖν κατ' αὐτοῦ; λέγει τοίνυν ὁ παῦλος, ὁρθῶς καὶ παρὰ τοῦ ἀληθοῦς νομέως τὸν ἀγρὸν ἐκδικεῖσθαι, ὡς ὁ πῆδιος που φησιν. ὁ μὲν γὰρ τῆ δίκη προσαναγκάσας ἑαυτὸν AD POENAM ἐναγεται, ὁ δὲ τὸν ἀγρὸν συν τῇ ἀληθείᾳ γεμόμενος AD REI PERSECUTIONEM. μίμησος τοῦ ιγ' καὶ με διγ. τῆς HEREDITATIS πετιλόνος τοῦ παρόντος συντάγματος καὶ ἀνάγν. τὸ κέ διγ. τοῦ παρόντος τί.

V. Idem et in frumento obtinet, quod non voluntate dominorum commixtum est: nam si voluntate eorum commixtum sit, commune fit. L. 5. pr. D. Vi. l.

Si ex melle meo et vino tuo mulsum factum sit, §. 1. non communicatur, sed eius est, qui fecit, quoniam speciem pristinam non retinet. Sed si cum argento tuo plumbum meum conflatum sit, non communicatur, nec communi dividendo iudicium competit: materiae enim separari possunt: sed de singulis rebus agetur. Sed si separari non possint, puta aes et aurum, pro parte vindicantur. Quoniam enim utraque materia, etsi conflata, manet, non fit eius, qui conflavit, sicuti mulsum.

Quod ex equa mea et equo tuo natum est, §. 2. meum est.

Si arbor mea in agrum tuum a te translata coaluit et radices immisit, utilem in rem actionem de ea habeo: si vero non coaluit, mea permansit. §. 3.

Si de corpore inter nos conveniat, in vocabulo autem erremus, recte de eo in rem agitur. §. 4.

Si vero plures eiusdem nominis sint, nec apparet, de quo actum sit, nulla fit condemnatio. §. 5.

VI. Qui in rem agit, dicere debet, utrum rem totam petat an dimidiam partem et quotam, et non solum nomen, sed infectae quidem materiae pondus, si vero nummi petantur, numerum: factae autem speciem: et in his, quae mensura constant, mensuram. Et qui vestimenta petit actione in rem vel in personam, et numerum et colorem dicat: non etiam utrum trita sint, an nova. Et in vasis species dicenda erit, puta lanx: non etiam caetera indicia: et in servo nomen, et utrum puer an adolescens sit. Si autem nomen ignorat, demonstratione per indicia uti debet: veluti qui ex illa hereditate est, vel qui ex illa natus est. In fundo nomen et locus dici debent. L. 6. D. eod.

VII. Idem. Si is, qui obtulit se fundi vindicari, quis senior sit. L. 7. D. eod.

19. [Anon?] opificis perinde atque in re, ut lib. L tit. 16 dig. 13. 14.

20. Anon. [ad l. 6 verb: εἰ παῖς ἢ νέος ἐστίν]. Puer scilicet est, qui impubes, ut lib. XXXII dig. 39 them. 6 (41 §. 4), adolescens autem is, qui primam aetatem excessit quoad incipiat inter seniores esse, nisi aliud testator voluerit, ut eiusdem libri dig. 67 (69), in quo adnotavi, quis senior sit.

21. [Steph. index l. 7.] Agrum Titii quidam tenere possidebat, illumque Titius requirebat. Quidam ei sese obtulit dicens, se agrum tenere: hoc autem faciebat, ut Titio impedimento esset, quo minus verum possessorem inveniret. Titius quum crederet agrum ab illo teneri, in rem actionem adversus eum instituit, et sic condemnatus est. Iam vero post condemnationem invenitur alius, qui agrum tenet. Num potest eum convenire? Dicit igitur Paulus, recte etiam a vero possessore agrum vindicari, sicuti Pedius alicubi dixerit. Qui enim liti sese obtulit, ad poenam convenitur, qui autem agrum re vera possidet, ad rei persecutionem. Memineris dig. 13 [§. 13] et 45 tit. de hereditatis petitione huius partis et lege etiam dig. 25 praesentis tituli.

10) Hoc verba inc. fol. 166. 167.

γ) Inc. fol. 166. 167.

2) Ex hoc scholio haustum esse videtur Schol. g. II. 220 Fabroti.

ἀγροῦ καταδικασθῆ, οὐδὲν ἦτιον καὶ ὁ νομεὺς ἀπαι-
τεῖται.

L. 8.
D. VI. 1.

ἦ. IDEM. Ἐὰν ἀγρὸν ἐξ ἴσου ἐμοὶ καὶ σοὶ δια-
φέροντα κοινῶς σὺ καὶ πέτρος νέμησθε ἐξ ἀδιαι-
ρέτου, κατὰ πέτρον ὀφείλω μόνον κινεῖν. εἰ δὲ διη-
ρημένως νέμεισθε, ἀνά τέταρτον ἐξ ἑκατέρου ἐκδικῶ,
καὶ σὺ ἀπὸ πέτρον τὸ ἄλλο τέταρτον. τοῦτο δὲ χώ-
ραν οὐκ ἔχει ἐπὶ κινητῷ πράγματι ἢ κληρονομίᾳ·
οὐδεὶς γὰρ αὐτὰ νέμεται διηρημένως.

L. 9.
D. cod.

θ'. Ulpri. Ὅθενδὴποτε νέμεται ὁ ἐναγόμενος,
ὑπερ ἀποδείξω ἐμὸν εἶναι, καταδικάζεται, εἰ μὴ τινα
παραγραφὴν ἀντιθήσει. καὶ ὁ ψιλὴν γὰρ ἔχων νο-
μῆν, καὶ ὁ λαβῶν ἐν παραθήκῃ ἢ χορήσει ἢ μισθώ-

ἄγων. ἀνάγν. διγ. κέ καὶ βι. ε' τί. γ' διγ. ιγ' πρὸ ὀλί-
γου τοῦ τέλους καὶ με.

ἐξ ἴσου^{a)} ἡμίσεος μέρους εἶχον ἀγρὸν ἐπίκοινον ἐγὼ τε
καὶ σὺ. τοῦτον τὸν ἀγρὸν ὁ ἐμὸς κοινῶς καὶ τίτιος ἀλόγως
ἐξ ἴσου μέρους ἐνέμεσθε. πῶς ἄρα δεῖ με κινεῖν καὶ κατὰ τί-
νος; λέγει ἐπομένως μὴ δύνασθαι με παρ' ἑκατέρου ἀνά μέρος
τέταρτον τοῦ ἀγροῦ διὰ τῆς ἐν ἡμῶ ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ παρὰ
τιτίου τοῦ μὴ ὄντος κοινῶν τὸ ἡμισυ μέρος, ἕτερόν ἐστὶν
εἰπεῖν, ὅταν αὐτὸν τὸν ἀγρὸν ἐν φανερῷ ἐνεμήθητε κλίματι,
καὶ σὺ μὲν τὸν ἀμπελώνα, τίτιος δὲ τὸν ἐλαιώνα. τότε γὰρ
καὶ παρὰ σοῦ τοῦ κοινῶν καὶ παρὰ τιτίου μέρος τοῦ ἀμπε-
λώνος καὶ μέρος τοῦ ἐλαιώνος ἐκδικῶ. ἦνίκα γὰρ τόποι φα-
νεροὶ εὐρεθῶσιν ὑπὸ τῆν ἕτερον νομῆν, ἀνάγκη ἐν τούτοις
τοῖς τόποις μέρος εἶναι ἐμὸν· τουτέστιν ἐνθα τοπον τοῦ ἀγροῦ
φανερόν καὶ διακεκομμένον νέμονται τινες, ἐν ἐκάστῳ τῶν τό-
πων μέρος εὐρίσκειται διαφέρον τῶν κοινῶν ἐκάστῳ καὶ διὰ
τούτου ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου θέματος ἀνάγκη [σέ]^{b)} κατὰ τιτίου
κινήσει καὶ τὸ παρ' αὐτῷ ἐναπομένειν ἡμισυ μέρος τοῦ ἐλαιώ-
νος [τέταρτον ὄν] τοῦ παντός ἀγροῦ μέρος ἐκδικῆσαι διὰ τῆς ἐν
ἡμῶ^{c)}. ἡ δὲ τοιαύτη διάστιξις οὐτε [ἐπὶ] κινήτων οὐτε ἐπὶ
τῆς νερεδιτάτις πετιτίονος δύναται χωρᾶν [ἔχειν] οὐτε γὰρ
κινήτων πράγμα οὐτε τῆν αὐτῆν κληρονομίαν [δυνατόν]^{d)} δύο
τινάς νέμεισθαι διηρημένως ταῶ . . . . . τον ὡς ἐγὼ μὲν
τόδε μέρος τοῦ κινήτου νέμομαι πράγματος ἢ τῆς κληρονομίας
σὺ δὲ τὸ ἄλλο^{e)}. εἰ γὰρ καὶ κληρονομ. . . . . οὐ-
σουκ . . . . . κατέχευε δὲ . . . . . καὶ διεῖλοντο τῆς κληρο-
νομίας τὶ πράγματα ἄτμητα παρ' ἐμοὶ καὶ κληρομίν. . . . . κατὰ
τ. . . . . ἐρ. . . . . παρ. κληρονομ. . . . . τῆν νερεδιτάτις
πετιτίονα κατὰ μὲν τιτίου εἰς γ' οὐγγίας κατὰ δὲ σεκοῦνδου
τοῦ ἡμετέρου συγκληρονόμου . . . . .

ἐπὶ τῆς σπικιαλίας ἐν ἴσῳ ὀφρῖνόν ἐστι τοῦ δικάζοντος
σκοπεῖν εἰ νέμηται [ὁ θεός, ἀλλ'] οὐχ ὡσπερ ἐπὶ τῆς νερεδι-
τάτις πετιτίονος περιεργάζεσθαι τῆν αἰτίαν ἦτοι τὸν τίτλον
τῆς νομῆς, εἰ^{f)} προνέρεθε ἢ προποσέσθε νέμειται· τοῦτο γὰρ
ἴδιον τῆς νερεδιτάτις πετιτίονος τὸ τὸν τίτλον περιεργάζεσθαι
τῆς νομῆς. τῆς γὰρ σπικιαλίας κινουμένης IN REM ὡς εἰ
ἀποδείξω τὸ πράγμα ἐμὸν, ἀνάγκη ὁ νεμομενος ἔξει τοῦτο μοι
ἀποκαταστήσει, πλὴν εἰ μὴ τινα παραγραφὴν ἀντιθήσω.
τινὲς δὲ ὅμως εἰπεῖν ἐπεχείρησαν, μεθ' ὧν ἐστὶ καὶ ὁ πη-
γάσιος^{g)}, ἐκείνην καὶ μόνον τῆν νομῆν περιπλέκεσθαι τῇ σπικ-
ιαλίᾳ ἐν ἡμῶ^{h)}, τουτέστι κατ' ἐκείνου καὶ μόνου τοῦ νομῆος
κινεῖσθαι τῆν σπικιαλίαν ἐν ἡμῶ, ὅστις τῆν τοιαύτην νομῆν
[ἔχει]ⁱ⁾, ἥτις χωρᾶν ἔχει ἐπὶ τῷ οὐτὶ ποσιδέτις ἢ οὐτρούβι
ἰντεροδίκῳ, τουτέστι νεκ οὐ νεκ κλαμ νεκουε πρεκαριω, οὐκείν
καὶ κατὰ^{k)} τοῦ φυσικῶς ἢ πραετωρίας ἔχοντος κατοχῆν· ὥστε
[ἐν τῆ] φησί^{l)} μὴ δύνασθαι τὸ πράγμα διὰ τῆς ἐν ἡμῶ
ἐκδικεῖσθαι παρὰ τοῦ ἔχοντος αὐτὸ [ἐν] παραθήκῃ ἢ χορήσει
ἢ μισθώσει ἢ παρὰ τοῦ] πεμφθέντος εἰς νομῆν τῆν λεγατό-
ρουμ σερβανδορουμ ἢ τῆν δότης [καύσα] ἢ τῆν βέντιρις νόμινε
ἢ τῆν δάμνι ἱμφετι, ἐπειδὴ οὗτοι πάντες οὐ πολιτικῶς ἀλλὰ

cationi, damnatus sit, nihilominus et possessor con-
venitur.

VIII. Idem. Si fundum ex aequis partibus ad
me et te pertinentem tu et Petrus pro indiviso possi-
deatis, adversus Petrum duntaxat agere debeo. Sed
si pro diviso possidetis, quadrantem ab utroque peto,
et tu a Petro alterum quadrantem. Hoc autem locum
non habet in re mobili vel hereditate: nullus enim
ea pro diviso possidet.

IX. Ulpri. Ex quacunq̄ causa reus possideat,
quod probavero meum esse, condemnatur, nisi ali-
quam exceptionem obiciat. Nam et qui nudam pos-
sessionem habet, vel qui rem depositam accepit vel

22. Anon. [ad l. 7]. Lege dig. 25 et lib. V tit. 3
dig. 13 paulo ante finem et 45.

23. [Steph. index l. 8.] Ex aequa dimidia parte agrum
habui communem ego et tu. Hunc agrum tu socius
meus et Titius temere ex aequis partibus possidetis.
Quomodo igitur et adversus quem agere me oportet?
Dicit itaque, non posse me ab utroque partem quartam
agri in rem actione petere, sed a Titio, qui mihi non
sit socius, dimidiam partem. Aliud dicendum est, si eum
agrum certis regionibus possideatis, et tu quidem vine-
tum, Titius autem olivetum. Tunc enim et a te socio
meo et a Titio partem vinei et partem oliveti vindico.
Sicubi enim certa loca ab alterutro possideantur, nec-
esse est in his locis aliquam partem meam esse: hoc
est, ubi regionem agri certam et separatam aliqui pos-
sident, in qualibet regione pars invenitur, quae unicui-
que ex sociis competat, et propterea in specie proposita
necessarium est, te adversus Titium agere et ab eo
dimidiam partem oliveti, quae est quarta pars totius
agri, vindicare. Haec autem distinctio neque in mobi-
libus neque in hereditatis petitione locum habere pos-
test: neque enim rem mobilem vel eandem hereditatem
ferri potest ut duo pro diviso possideant . . . . .
ut ego quidem hanc partem rei mobilis possideam vel
hereditatis, tu vero alteram. Nam etsi || . . . . .
. . . . . hereditatis petitionem adversus
quidem Titium de tribus uncias, adversus autem cohe-
redem nostrum . . . . .

24. [Steph. index l. 9.] In speciali in rem actione
officium iudicis est, ut inspiciat, an reus possideat, non
autem, sicut in hereditatis petitione, ut examinet causam
vel titulum possessionis, an pro herede vel pro
possessore possideat: hoc enim peculiare est in heredi-
tatis petitione, quod titulus possessionis investigatur.
Nam speciali in rem actione mota, si omnino probavero
rem meam esse, possessor necesse habebit eam mihi re-
stituere, nisi exceptionem aliquam obiciat. Nonnulli tam-
en, inter quos etiam Pegasus est, dicere maluerunt,
eam solum possessionem comprehendi speciali in rem ac-
tione, hoc est, solum adversus eum possessorem speciali
in rem actione agi, qui eiusmodi possessionem habeat,
quae locum habet in interdicto uti possidetis vel utrubi,
id est nec vi nec clam neque precario, non autem ad-
versus eum, qui iure naturali vel praetorio detentionem
habet; ut denique dicat, non posse rem per in rem ac-
tione vindicari ab eo, qui depositam vel commodatam
habet, vel qui in possessionem missus est legatorum
servandorum vel dotis causa vel ventris nomine vel

a) Ex hoc scholio efformata esse videntur Schol. h et i.
II. 220 Fabroti.
b) Istud se in Cod. deest. Paulo ante malim διὰ τοῦτο.
c) Librarius temere hoc loco repetit: τὸ ἐναπομένειν —
παντός ἀγροῦ.
d) Videbar mihi has literas conspiciere: οὐτε . . .
e) In Codice ἀριζ scriptum fuisse videtur, sed ita ut
emendatricis manus vestigia cernerentur.

f) Cod: ἦ.
g) Lege: πήγασος.
h) Cod: ἐκεῖ καὶ μόνον περὶ νομῆν περιπλέκεσθαι τῆς
σπικιαλίας ἐν ἡμῶ.
i) Hoc addo, licet in Cod. desit.
k) Cod: περὶ.
l) Cod, videbatur habere: ὥστε τὸν . . . λειψῆσαι.

σει, ἢ ἀπὸ τῆς ἐπὶ ληγάτοις ἱκανοδοσίας ἢ προικὸς ἢ τῆς γαστρὸς ἰνόματι ἢ τῆς διὰ προσδοκιωμένης ἐν οἴκῳ ζημίας¹¹⁾, καὶ πᾶς νεμόμενος καὶ δυνάμενος ἀποκαταστήσαι, ἐνάγεται τῇ περὶ τοῦ πράγματος ἀγωγῇ.

ι. PAUL. Ὁ καλῆ πίστει νομεύς, ἢ ἔνθα ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, ἀποκαθίστησιν αὐτὸ, ἢ ὅπου ἐνάγεται, δα-

φυσικῶς ἢ πραιτωρίως [χοῦσι τὴν νομὴν, οὐδὲ δύναται] αὐτοῦ οὐσυναπιτεῦν. ταῦτα μὲν οὖν, ὡς εἶπον, [ὁ πηγασος. ἀλλ'] ἐγὼ καὶ ὁ οὐλπιανὸς κατὰ παντὸς νεμομένου τὸ ἀλλοτρίον καὶ φυσικῆ ἔχοντος εὐχέρειαν τῆς τοῦ πράγματος ἀποκαταστάσεως δεόντως ὑπολαμβάνω κινεῖσθαι τὴν IN REM.

στεφ. ἐκ τῶν παραγραφῶν. ὁ γὰρ κινῶν τὴν σπεκιαλίαν ἢ ἕμ οὐκ ἀπαιτεῖται νομὴν τὴν πρὸ νερεδε ἢ πρὸ ποείσορε, τοῦτο γὰρ ἢ νερεδιταίς πεπιλιών εἰσθε ζῆρεῖν^{m)} ἀλλὰ νομὴν πολιτικὴν ἢ καὶ φυσικὴν ἢ σπεκιαλίαν^{m)} ἢ ἕμ ἀπαιτεῖ, ὡς πρὸς τῷ τέλει τοῦ διγ. φησίν. καὶ οὕτως ὁ κινῶν δεῖξαι ὀφείλει, οὐ δεσποτῆς ἐστίν, οὐ μὴν ἀπαιτεῖ τὸν νεμόμενον οὐστῆσαι τὴν δεσποτείαν τοῦ πράγματος· νίκη γὰρ τοῦ ποείσορος ἢ περὶ τὰς ἀποδείξεις ἀσθένεια τοῦ πεπιτορος, ὡς ἀνήκεται βι. δ' τοῦ κώδ. τί. ιθ' ἐν τῇ β' τοῦ τί. διατ. ἀνάγν. καὶ τὴν ις' τοῦ τί. διατ. καὶ μὴ δόξης ἐναντίας ἔχειν· ἐκεῖ γὰρ ὑποίθεται τοὺς ποείσορος τῇ νερεδιταίς πεπιλιών ἐναγομένους.

τοῦ ἀγωγ. ὁ κινῶν ὀφείλει δεικνύειν, οὐ μὴν ὁ νεμόμενος, ὡς βι. δ' τοῦ κώδ. τί. ιθ' διατ. β'. ἀνάγν. καὶ τὴν ις' τοῦ αὐτοῦ τί.

ἀνάγν. πάντως τὴν β' διατ. τοῦ ιθ' τί. τοῦ γ' βι. τοῦ κώδ.

στεφ. ὁ θέλει εἰπεῖν, τοῦτο ἐστίν· ὅτι τινὲς κατὰ μόνον τοῦ κυρίως ἔχοντος νομὴν οὐ μὴν φυσικὴν κατὰσχέσιν εἰρηκασί κινεῖσθαι τὴν σπεκιαλίαν ἢ ἕμ. νομὴ δὲ ἐστὶ κυρίως ψυχῆ δεσπότητος κατοχῆ. οἶδας δὲ ὅτι ταῦτα τὰ ἰντέρδικτα παρεχονται, ἔνθα δύο τινὲς περὶ δεσποτείας μάχονται πράγματος, καὶ ἕκαστος αὐτῶν δεσπότην τε καὶ νομέα φησίν ἑαυτὸν. ἀλλὰ τὸ μὲν οὐτὶ ποσειδέτις ἰντέρδικτον χώραν ἔχει ἐπὶ ἀκινήτων πραγμάτων, τὸ δὲ οὐτρονβι ἐπὶ κινήτων. ἦνθα δὲ τῷ περὶ δεσποτείας ἀγῶνι καὶ νομῆς συμπλέκεται λόγος, πρότερον ἐξετάζεσθαι δεῖ τὸ περὶ νομῆς, καὶ οὕτω παρὰ τῷ αὐτῷ δικαστῇ τὰ περὶ τῆς δεσποτείας ζητεῖσθαι, ὡς ἀνήκεται βι. γ' τοῦ κώδ. ὑπὸ τὸν ιβ' τοῦ βι. τί. ἐν τῇ ιγ' διατ. συνάδει δὲ ταύτῃ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ α' τί. τοῦ αὐτοῦ βι. διατ. ι.

τοῦ ἐναντιοφαν. καὶ τῇ ἀδ ἐξιβένδουμ, ὡς βι. ι' τί. δ' διγ. γ', δ' καὶ ε'.

προθεωρήσον. πολλοὺς οἱ νόμοι τῇ ἢ ἕμ δεδῶκασι φόρους. κινεῖται γὰρ αὐτῇ οὐ μόνον, ἔνθα τὸ πρᾶγμα ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ ἔνθα τὸ δομικίλιον ὁ νεμομένος ἔχει, καὶ ἐν ἑτέρῳ ἐστὶ τόπῳ τὸ πρᾶγμα, ὁ νέμεται. τοῦτο [εἰδῶς] ἐλθὲ ἐπὶ τὸ προκειμένον. [ἐκινεῖ] τίς ἐν παλαιστίῃ περὶ κινήτου πράγματος τὴν ἢ ἕμ, οἰκέτου τυχόν ὄντος ἐν φοινίκῃ καὶ ἐκδημοτενόντοςⁿ⁾ τε καὶ φανομένου, καὶ ἀπέδειξεν αὐτοῦ τὸν οἰκέτην εἶναι, καὶ δὴ καὶ ἐμφησίθη παρὰ τοῦ δικαστοῦ δεσπότην εἶναι τοῦ οἰκέτου τὸν ἰκτορα. τὸ οὐν ζητούμενον, τί χρῆ ποιεῖν [τότε] τὸν δικαστήν ἢ ἐν ποίῳ τόπῳ [εἰς] τὴν ἀποκατάστασιν καταδικάζειν ὀφείλει τὸν ἕρον. . . . . [χώραν] ἔχει, ὅταν μὴ κατὰ τὸν τοῦ δικαστηρίου τόπον πάρεσιν ὁ οἰκέτης, [τότε γὰρ] ἐκεῖ αὐτὸν ἀποκαθιστῶν ὁ ἐναγομένος ἀναγκάζεται . . . . . [εἰ]^{o)} βόνα φῖδε νομεύς [ἐστὶν ὁ] ἐναχθεῖς, οὐ καλὸν ἐστὶ, [χρησῆναι τὸν οἰκέτην ἢ ἔνθα ἐστὶν ἀποκαθίστασθαι, τούτεστι . . . ιν^{p)}], ἢ κατὰ τὸν τοῦ δικαστηρίου τόπον, ... τοῖνυν λογιζομεν . . . . . δαπανήματα [περὶ τὸν πλοῦν] ἢ τὴν ὀδοπορίαν . . . . . [χωρὶς] τῶν [εἰς τροφῆς παρὰ] τοῦ οἰκέτου δαπανωμένων.

commodatam vel conductam, aut qui legatorum servandorum causa vel dotis ventrisve nomine in possessione est vel damni infecti nomine, et omnisi qui possidet et restituere potest, rei vindicatione convenitur.

X. Paul. Bonae fidei possessor, aut ubi res est, L. 10. eam restituit, aut ubi convenitur, sumtibus petitoris, D. VI. 1.

damni infecti, quoniam hi omnes non civiliter sed naturaliter vel iure praetorio possessionem habent, nec usucapere possunt. Haec igitur, ut dixi, Pegasus. Ego vero et Ulpianus adversus omnem, qui rem alienam tenet et naturalem restituendae rei facultatem habet, ut par est, in rem actionem intendi posse opinor.

25. Steph. ex adnotationibus [ad l. 9 verb: Nec ad rem pertinebit]. Qui enim specialem in rem actionem intendit, non opus habet probare pro herede vel pro possessore possessionem, hoc enim in hereditatis petitione quaeri solet: sed possessionem sive civilem sive naturalem actio in rem specialis exigit, ut in fine huius dig. dicit. Itaque actor probare debet, se dominum esse, non autem a reo postulat, ut dominium rei probet: nempe vincit possessor, si petitor idoneas probationes non habeat, ut relatum est lib. IV Cod. tit. 19 const. 2. Lege etiam const. 16 eius tituli, nec existimes contrariam esse: ibi enim supponit possessores hereditatis petitione conventos.

26. Anon. [ad l. 9 verb: ἀποδείξω]. Actor probare debet, non reus, ut lib. IV Cod. tit. 19 const. 2. Lege etiam const. 16 eiusdem tituli.

27. [Anon. ad l. 9 verb: πᾶς νεμόμενος.] Lege omnino const. 2 tit. 19 lib. III Codicis.

28. Steph. [ad l. 9 verb: in interdicto uti possidetis vel utrobi]. Quod dicere vult, hoc est: nonnullis dixisse, specialem in rem actionem moveri solum adversus eum, qui proprie possessionem, non eum, qui naturalem detentionem habeat. Possessio autem proprie est detentio animo domini. Novisti autem haec interdicta competere, si duo de dominio rei litigant et uterque se tum dominum tum possessorem esse dicit. Et uti possidetis quidem interdictum locum habet in immobilibus, utrobi autem in mobilibus. Igitur si lis de proprietate etiam possessionis controversiam complectatur, primum de possessione examinatio facienda et sic demum apud eundem iudicem de proprietate quaestio instituenda est, ut relatum est lib. III Cod. tit. 32 const. 13. Cui concinit, quod dictum est tit. I eiusdem libri const. 10.

29. Enantiophan [ad l. 9 verb: in hac actione]. Etiam ad exhibendum actione, ut lib. X tit. 4 dig. 3, 4 et 5.

30. [Steph. index I. 10.] Animadvertete. Plura fora leges in rem actioni dederunt. Movetur enim non solum, ubi res est, sed etiam ubi reus domicilium habet, licet res, quam possidet, alio loco sita sit. Hoc cognito accede ad speciem propositam. Movit quidam in Palaestina in rem actionem de re mobili, puta servo, qui in Phoenicia erat et ibi degebat et commorabatur, et probavit servum suum esse, et iam pronuntiatum est a iudice actorem servi dominum esse. Quaesitum est, quid tunc facere debeat iudex vel quo loco ad restitutionem reum condemnare debeat . . . . . locum habet, si iudicii loco non adest servus, tunc enim ibi restituere reus compellitur, ... si reus bonae fidei possessor est, non malum est, debere servum aut ibi restitui, ubi est, hoc est . . . . ., aut in loco iudicii, ... sumtus circa navigationem vel iter . . . . . praeter ea, quae ad cibaria a servo erogata sunt.

11) Huc pertinent Sch. k et I apud Fabrot. II p. 220, quae etiam Heimb. habet.

m) Cod: ἢ καὶ σπεκιαλία. Forte: ἢ καὶ πραιτωρίαν ἢ σπ. n) Sic Cod. habere videtur. Forte: ἐκδημοσύνητος.

o) Forte scriptum erat: λέγει τοῖνυν ὁ πιαῦλος εἰ etc. p) An: ἐν φοινίκῃ.

πίκαις τοῦ ἀπαιτοῦντος, πλὴν τῶν τροφῶν, τῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ πλοῦς.

L. 11. *ια'.* Ulp. Εἰ δὲ θέλει ὁ ἀπαιτῶν δαπάναις καὶ κινδύνῳ αὐτοῦ¹²⁾ ἀποκαταστῆναι, ἔνθα ψηφίζεται, δίδωσιν ἐγγυῶς ὁ ἐναγόμενος.

L. 12. *ιβ'.* PAUL. Ὁ δὲ κακῆ πίστει, εἰ μὲν ἐν ἄλλοτρίῳ τόπῳ ἐδράξατο τοῦ πράγματος, τὰ αὐτὰ λέγομεν. εἰ δὲ μετῆγαγεν αὐτὸ, ἔνθα ἡ δίκη λέγεται, ἐκεῖ δαπανήμασιν οἰκείοις ἀποκαθίστησιν.

L. 13. *ιγ'.* Ulp. Δίδωσι δὲ καὶ τὴν ζημίαν, ἐὰν γέρονε

ἐὰν πρᾶγμα κινήσῃ ἐδικαζέται, εἰ μὲν ἀπὸ βόνα φίδε νομῶς, ἢ ἔνθα ἐστὶν ὀφείλει δίδωσθαι, ἢ ἔνθα ἀπαιτεῖται ἀναλώμασι τοῦ ἄκτορος, ἢ ἐκτὸς τῆς τροφῆς ἐν τῇ ὁδῷ ἢ τῷ πλῶ γίνονται.

ἀνάγκ. βι. ις' αἰ. γ' διγ. ιβ' περὶ τοῦ τὸ δευτέρου [ἀποκαθίσταται].

μὴ ἐκ τοῦ παρόντος νομίσῃς διγ. τοὺς ποσέσορας τὴν τῶν τόπων ἔχειν ἐπιλογὴν. ἀνάγκ. τὸ ἐφεξῆς.

ἀπολύ[εται] ὁ ἄετος, [ἐάν] ἡ) τὸν οἰκέτην . . . μν . . . ε ἀποκαθίστησιν ἔνθα ἐστὶν, εἰ μὴ ἄρα ὁ περὶ τῶν βούλεται μᾶλλον ἔνθα [συνεκερτοῦ]θῃ τὸ δικαστήριον ἀποκαταστῆναι αὐτὸν τὸν οἰκέτην κινδύνῳ αὐτοῦ καὶ δαπανήμασιν. τότε γὰρ ἀναγκάζεται ὁ ἄετος κεντρίον δίδωσι τῷ περὶ τῶν, οὐ κατὰ τὸν τοῦ δικαστηρίου τόπον ἀποκαθίστησιν τὸν οἰκέτην. εἰ μὲν . . . ὅτι βόνα φίδε νομῶς ἐστὶν ὁ ἐναγόμενος, χωρὶν ἔχει τὰ εἰρημῶνα, εἰ δὲ μᾶλα φίδε, τότε εἰ μὲν καθ' ἑτέρον τόπον ἐν φρονίῳ, καὶ μὴ ἔνθα συνεκερτοῦθῃ τὸ δικαστήριον, τῆς τοῦ πράγματος ἐδράξατο κατοχῆς, τὰ αὐτὰ πάλιν ὀφείλομαι χρῆ, τούτεστι ἀπὸ περὶ βόνα φίδε νομῶς φθῆσαντες εἴπομεν. εἰ δὲ ἀπὸ [τοῦ] τόπου, ἐν ᾧ προκατήχθη τὸ δικαστήριον, [ὑπεχθῆντα] τὸν οἰκέτην ἀλλοτρίῳ μετέστησιν, ἐκεῖ αὐτὸν ὀφείλει ἀποκαθίστασθαι, ὅθεν καὶ . . . ετο δαπανήμασι μέντοι τοῦ ἐναγόμενος¹⁾. οὐ μόνον δὲ τὸ πρᾶγμα χρῆ τὸν ἐναγόμενον ἀποκαταστῆσαι τῷ κινήσαντι τὴν ἰν ἔμ, ἀλλὰ καὶ εἰ χεῖρον ἐγένετο, λόγον ὀφείλει καὶ τούτου ποιησάσθαι τοῦ μέρους [ὁ] δικαστῆς. θῆς γὰρ ὅτι ἀκρωτηριασθέντα ἢ μαστιγωθέντα ἢ τραυματισθέντα τὸν οἰκέτην ἀποκαθίστησιν, προδήλον ὡς ὀφείλει καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀπομειώσεως διὰ τοῦ δικάζοντος γίνεσθαι λόγον, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ τῷ ἀκουσίῳ ἐνέχεται ὁ ποσέσορος μεθοδεύεσθαι χεῖρονα τὸν οἰκέτην πεποιηκῶς. [ὅθεν] φησὶται, εἰ οὐκ ἄλλως [ὁ] τῆς ἰν ἔμ ἀκρωτῶμενος ὀφείλει τὴν ζημίαν ἢ τοῦ ἀπομειώσιν διατιμᾶσθαι καὶ καταδικάζειν ἐπὶ τούτῳ τὸν ἄετον, εἰ μὴ παραχωρηθῇ αὐτῷ ὁ ἀκούσιος; καὶ φησὶν λαβεῶν, χρῆ τὸν περὶ τῶν κεντρίων δίδωσι, ὅτι οὐ κινήσει τὸν ἀκούσιον. καὶ ἐστὶν ἀληθῆς τοῦ λαβεῶνος γνώμη. εἰ μὲντοι βούλεται μᾶλλον ὁ ἄετος τὸν ἀκούσιον κινήσει, χρῆ τὸν ἄετον ἀπολύεσθαι τὴν IN REM, ὅσα ἦκεν ἐπὶ τῇ καταδικῆ τῆς τοῦ πράγματος ἀπομειώσεως. ὀφείλει τοιγαροῦν ἢ ἐπιλογὴ δίδωσθαι τῷ περὶ τῶν, οὐχ ἵνα τὸ τοιπλάσιον, τούτεστι ἀπλῆν μὲν τὴν μειώσιν διὰ τῆς ἰν ἔμ, διπλασίον δὲ πάλιν τῆς μειώσεως²⁾ διὰ τοῦ ἀκούσιου, ἀλλ' ἵνα τὸ διπλοῦν, εἴγε θελήσῃ, τὸν ἀκούσιον κινῶν τῆς ἐπὶ τοῦ οἰκέτου γενομένης ζημίας, ἐξ ἀρῆσεως δηλοῦσι, κομίσῃται. πρὸς τούτοις εἰ μαστιγωθέντα παραδοῦ τὸν οἰκέτην, λέγει λαβεῶν, καὶ τὴν ἰουουαῖου ἀγωγὴν ἀρῶμεν τῷ περὶ τῶν.

κωβιδ. εἴγε τὸν ἄετον ἐν ἄλλῳ μὲν τόπῳ ἢ δίκη ἐνήχθη, ἐν ἄλλῳ δὲ ψηφίζεται.

τοῦ ἄνω. ὥστε εἰ μὲν βούλεται δαπανήμασιν οἰκείοις ὁ ἄετος ἐνεχθῆναι τὸ πρᾶγμα ἔνθα συγκερτοῦθῃ καὶ κινήσῃται, καταδικάζεται τούτο ποιεῖν ὁ ἄετος, οὐ μὴν καὶ κεντρίον δίδωσιν. εἰ μὲντοι τὸν κινδύνον τῆς ὁδοῦ ὁ ἄετος ἀναδέχεται, τότε καὶ ἡ κεντρίον δίδεται, καὶ οὗτος ὁ ἀκτορὸς τοῦ παρόντος καὶ τοῦ προλαβόντος διγ.

στ εφ. τούτο νόμον, εἰ μὴ ἄρα ἀπὸ μόρῃ³⁾ ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας δίχα δόλου καὶ κούπῃς τοῦ ποσέσορος ὁ οἰκέτης ἐταλευτήσῃ. ἐπεὶ γὰρ οὕτως ἐτελεύτησῃ, ἀπολύεται ὁ ἐναγόμενος,

qui praeter cibaria, iter et navigationem faciendi sunt.

XI. *Ulp.* Si vero petitor suis impensis et periculo suo ibi restitui velit, ubi iudicatur, reus satisfacit.

XII. *Paul.* Si sit malae fidei possessor, si quidem in alio loco rem nactus sit, eadem dicimus. Si vero ab eo loco, ubi causa agitur, eam rem transtulerit, illic sumtibus suis restituit.

XIII. *Ulp.* Praestat autem etiam damnum, si

31. [*Cyr. l. 10.*] Si res mobilis vindicetur, si quidem a bonae fidei possessore, vel ubi est reddi debet, vel ubi petitur sumtibus scilicet actoris, qui extra cibaria in itinere vel in navigatione facti sunt.

32. [*Anon. ad l. 10.*] Lege lib. XVI tit. 3 dig. 12 de eo, ubi depositum restituitur.

33. [*Anon. ad l. 10.*] Ne credas ex hoc dig. possessores locorum electionem habere. Conferas sequens dig.

34. [*Steph. index l. 11, 12, 13, 14, 15 pr.*] Absolvitur reus, si servum ibi restituit ubi est, nisi forte petitor malit, ubi iudicatur, servum restitui suo periculo et sumtu. Tunc enim reus petitori cavere cogitur de servo in loco iudicii restituendo . . . . . si reus bonae fidei possessor sit, dicta locum habent, si vero malae fidei, tunc si alio loco in Phoenicia, non ubi iudicium celebratum est, rei possessionem nactus est, eadem rursus statui debent, nimirum quae de bonae fidei possessore antea diximus. Si vero ab eo loco, ubi lis contestata est, subtractum servum alio transtulerit, illic eum restitui oportet, unde subtractus est, sumtibus scilicet rei. Non solum autem rem reus restituere debet ei, qui in rem actionem instituit, sed etiam, si deterior facta est, iudex etiam huius rei rationem habere debet. Finge enim eum debilitatum vel verberatum vel vulneratum servum restituere, patet, quod etiam deteriorationis inde contingentis ratio a iudice haberi debeat, quamquam et legis Aquiliae actione possessor conveniri possit, si servum deteriorem reddidit. Unde quaeritur, an non alias iudex de in rem actione cognoscens damnum sive deteriorationem aestimare et reum propterea condemnare debeat, quam si remittatur ei actio legis Aquiliae? Et Labeo ait, cavere petitem oportere, lege Aquilia se non acturum. Quae sententia Labeonis vera est. Si vero malit actor potius legis Aquiliae actione uti, possessorem absolvi oportet ab in rem actione, quantum attinet condemnationem ob deteriorationem rei. Itaque electio petitori danda est, non ut triplum (hoc est simplum deteriorationis per in rem actionem, et rursus duplum deteriorationis per actionem legis Aquiliae), sed ut duplum, si voluerit, damni, quod servo datum est, actione legis Aquiliae usus, ex infitiatione nimirum, consequatur. Insuper si servum verberatum tradidit, Labeo ait, etiam iniuriam competere actionem petitori.

35. *Cobid.* [*ad l. 11.*] Si forte alio loco lis coepta est, alio iudicatur.

36. *Anon.* [*ad l. 11.*] Itaque si suis sumtibus actor voluerit rem adferri ubi agitur sive iudicatur, reus hoc facere condemnatur, neque tamen satisfacit. Si vero periculum itineris actor in se suscipit, tunc etiam satisfacit. Et haec est sententia huius digesti et praecedentis.

37. *Steph.* [*ad l. 13 verb: si deterior res sit facta.*] Hoc intellige, nisi forte [fato quodam] vel ex alia causa praeter dolum et culpam possessoris servus mor-

12) Expl. fol. 166. 167. et inc. fol. 31. 36.

q) Videbatur esse: ενα.

r) Sic perspicue Codex. Sed legendum: ἐναγόμενον

s) Cod: διὰ τῆς μειώσεως.

t) Sic Cod. habere videbatur.

χεῖρον, λαμβάνων ἀσφάλειαν παρὰ τοῦ ἀπαιτοῦντος, ὡς οὐ χορήγεται τῇ περὶ τῆς βλάβης ἀγωγῇ.

ιδ'. **Paul.** Ἄδειαν δὲ ὁ ἀπαιτῶν ἔχει, μᾶλλον κινήσει τὸν περὶ τῆς βλάβης λόγον· καὶ ἀπολύεται ὁ νομεύς· ὁ γὰρ ἀπαιτῶν οὐ τὸ τριπλοῦν, ἀλλὰ τὸ διπλοῦν λαμβάνει.

ιε'. **Ulpia.** Ἐὰν δὲ καὶ μαστίξας τὸν δοῦλον ἀπέδωκεν, ἀρμόζει τῷ ἀπαιτοῦντι ἢ περὶ ὑβρεως ἀγωγή.

πλὴν [εἰ μὴ μετὰ προνονταίονα] ἐτελεύτησε. τοῦ[το γὰρ] λέ-
γ[ων] οὐκ[εἶ] ἐνατιώσεως [τοῖς κ]ει[μένους] ἐν τῷ ἰε' εἰς καὶ
κς διγ. τοῦτου τοῦ τί. [τί οὖν] ἐστὶ προ[νονταίον]· μάθε.
τῆς ἢ ἔμε κινουμένης εἰ ἀποδείξω τὸ πρᾶγμα ἐμὸν εἶναι, γί-
νεται ἀπὸ δικ[αστοῦ] προ[νονταίον]. λέγει γὰρ ὁ δικαστής·
συ[ν]έστη τὸ πρᾶγμα διαφέρειν τῷ περὶ τῶν, καὶ λοιπὸν χρῆ-
τὸν ἔσον ἢ ἀποκαταστήσῃ τὸ πρᾶγμα ἢ ἄρκω τοῦ ἀπογο-
καταδικάσθαι. τοῦτο γὰρ φησὶν ἐν τῷ εἰς διγ. ὁ **Ulpianus**.

δίδου τὴν ζημίαν οὐ κατὰ φύσιν τῆς ἢ ἔμε· (πῶς γὰρ
κατὰ φύσιν δύναται τὴν ἀπομείωσιν τὴν μηδὲ φαινομένην ἢ ἢ
ἔμε ἀπαιτεῖν;) ἀλλὰ διὰ τοῦ δικαστοῦ. καὶ ἐπεὶ μὴ κατὰ
φύσιν ἢ ἢ ἔμε ἀπαιτεῖ τὴν ἀπομείωσιν ἤτοι τὰ ἐκ τοῦ ἀκου-
λίου, ἐν ἀπλῇ δηλονότι ποσότητι, δύναται εἰς τοῦτο ὁ ἀκουσί-
μῃ ἢ ἢ τοῦ ἀπλοῦ ἀποδεδόμενον κινεῖσθαι. οὔτε γὰρ ἐποίησεν
αὐτῷ προκομίον ἢ σπεσιαλιὰ μὴ κατὰ φύσιν τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀπαι-
τήσασιν. ἐπεὶ οὖν μένει σωζόμενος ὁ ἀκουσίος, εἰκότως ἀναγκαῖα
ἐστὶν ἢ καυτίων, ὅτι οὐ κινήσει μετὰ ταῦτα τὸν ἀκουσίον ὁ
τοῦ πρᾶγματος κυριος. εἰ γὰρ καὶ, ὅτε συναφαιίνεται τῇ κομ-
μοδιᾷ ὁ ἀκουσίος, ἕκαστα τῶν ἀγωγῶν κινουμένη ἀναρρεῖ
τὴν ἐτέραν, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τῷ παντὶ ὅμως ἐπὶ τῷ ἰσομέτρῳ,
ἀλλὰ] ἔχει μὲν κατὰ φύσιν ἕκαστα τῶν ἀγωγῶν τὴν αὐτὴν
ἀπαιτεῖν ζημίαν. ἐνταῦθα δὲ οὐκ αὐτὴ κατὰ φύσιν ἢ ἢ ἔμε
ἀπαιτεῖ τὴν ἀπομείωσιν ἀλλ' ὀφεικίον τοῦ δικαστοῦ, καὶ διὰ
τοῦτο καὶ ἐν τῷ μέτρῳ ἀναρρεῖ . . ἀκούϊλ . . καὶ ἀναγκάς . . . .
εκ . . πιν"). οφείλει γὰρ ὁ δικαστής προνοεῖν τίθεσθαι τοῦ
μὴ πάλιν ἐναγεσθαι περὶ τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου [τὸν] ὑπ' αὐ-
τοῦ καταδικασθέντα. ἐνθα μέντοι [οὐ] διὰ τοῦ δικαστοῦ σκο-
πεῖται καὶ ἀπαιτεῖται τὸ τῆς μειώσεως] διαφέρειν, ἀλλὰ διὰ
τῆς ἀγωγῆς, ὅσον τῆς κομμοδιᾷ, τότε εἰκότως δύναται ὁ
ἀκουσίος εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τῷ ἰσομέτρῳ ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῦ περι-
τοῦ κινεῖσθαι, καὶ ὁ δικαστής οὔτε δύναται οὔτε ὀφείλει κιν-
τίονα περὶ τοῦ μὴ ἐναχθῆναι τὸν ἔσον αὐτῆς ἐπὶ τῷ περιτῷ
ἀπαιτεῖν, ἐπειδὴ μὴ αὐτὸς πρωτοτύπως ἀπήτησε τὸ τῆς μειώ-
σεως διαφέρειν, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τῷ καὶ . . . τῆς αὐτῆς δοκ . . .
ἀρμόζουσα κομμοδιᾷ. τὸ οὖν ἐνταῦθα σημειώσασιν, μεμνημένος
καὶ τῶν εἰρημένων τῷ πᾶσι ἐν τῷ λς διγ. τῆς νεφειδίαις
πειτίοντος τοῦ παρόντος συντάχματος.

ἵον τὴν ἀπλὴν μὲν μείωσιν διὰ τῆς σπεσιαλιᾶς ἤτοι ὀφ-
κειμῶν τοῦ δικαστοῦ, διὰ δὲ τοῦ ἀκουσίου τὴν ἐξ ἀνήσεως
δίπλων ταύτης αὐτῆς τῆς γενομένης ἀπομείωσης.

τοῦ ἄνων. ἐξ ἀνήσεως ἐπὶ τοῦ ἀκουσίου.

στεφ. εἰν δηλονότι ἐν εἰδήσει τοῦ εἶναι ἀλλότριον ἐμα-
σίγῳ τὸν οἰκίτην.

τοῦ ἄνων. διὰ γὰρ τῶν εἰς τὸν δοῦλον γινόμενων δεσπό-
της ὑβρίζεται. εἰ μαστιγωθῆ) ἢ ἐξετασθῆ, παντὶ τρόπῳ
ἀρμόζει ἢ ἰννομεναι τῷ δεσποτῷ ὡς περὶ καὶ ἢ τοῦ εἰς παρα-
φρόνησιν αὐτοῦ μαστιγωθέντος). εἰ γὰρ ὀχλαγωγίον ὑποστῆ
ἢ κατὰ τοῦ γνάθου πληγῇ, οὐδὲ ἀρμόζει ἀγωγή τῷ δεσποτῷ.
εἰ δὲ ἀλλῶς ὑβρισθῆ, καὶ οὐσα κωγνία ἀρμόζει ἐκ τῆς ποιότη-
τος τῆς ὑβρεως καὶ τοῦ προσώπου τοῦ δούλου. ὡς ἰνστιτ. δ
ii. δ καὶ βι. μς τί. i διγ. ἐπερὶ γ' θεμ. τοῦ τέλους.

res deterior facta sit, si caveatur ei a petitore, se non usurum actione legis Aquiliae.

XIV. **Paul.** In arbitrio autem actoris est, an *L. 14*
potius ex lege Aquilia agere velit: et possessor ab- *D. VI. 1.*
solvitur: actor enim non triplum, sed duplum conse-
quitur.

XV. **Ulpia.** Sed et si servum verberatum red- *L. 15. pr.*
didit, petitori iniuriarum actio competit. *D. eod.*

tuus est. Nam si ita mortuus est, absolvitur reus, nisi post pronuntiationem mortuus sit. Sic enim dicens non adversaberis his, quae exponuntur in dig. 15, 16, 17 et 27 huius tituli. Quid autem est pronuntiatio? Disce. Si in rem agatur et rem meam esse probavero, a iudice pronuntiatio fit. Dicit enim iudex: demonstratum est, rem actoris esse, et ita reus aut rem restituere debet aut quanti in litem actor iuraverit condemnari. Hoc enim dicit dig. 27 Ulpianus.

38. [*Steph. ad l. 13 verb: an non alias iudex aestimare damnum etc.*] Praestat damnum non secundum naturam actionis in rem: (quomodo enim secundum naturam suam in rem actio, ut deterioratio, quae ne appareat quidem, praestetur efficere potest?) sed per iudicem. Et quoniam secundum naturam in rem actionis deterioratio sive id, quod ex lege Aquilia praestandum est, in simple nimirum, non petitur, propterea, si simpliciter nondum datum fuerit, actione legis Aquiliae agi potest. Huic enim actioni nullum praedictum facit specialis in rem actio, qua secundum naturam eius non petitur id, quod ex lege Aquilia praestandum est. Iam quia salva manet legis Aquiliae actio, scilicet necessaria est cautio, dominum rei lege Aquilia postea non esse acturum. Licet enim, quando commodati actio cum legis Aquiliae actione concurrat, altera, si instituat, alteram tollit, si non in toto certe quoad quantitatem concurrentem, hoc tamen ideo fit, quod utriusque actionis haec natura est, ut damnum persequatur. Hoc casu autem in rem actio nequaquam natura sua damnum praestari vult, sed officio iudicis, ideoque etiam quoad quantitatem legis Aquiliae actionem tollit et [eam remittere] compellit. Iudex enim prospicere debet, ne, qui ab eo condemnatus est, ex eodem capite rursus aeniatum. Quando vero damni praestatio non a iudice aestimatur et exigitur, sed per aliquam actionem, veluti commodati, tunc legis Aquiliae actio naturaliter, licet non de eadem quantitate, attamen de eo quod amplius in hac est, moveri potest: et iudex nec potest nec debet cautionem exigere, ne reus de eo, quod in ea plus est, rursus conveniat, quandoquidem non ipse principaliter damni praestationem imposit, sed quae propterea . . . . . competeat commodati actio. Hoc igitur notes, et memineris eorum, quae Paulus dig. 36 [§. 2] tit. *de hereditatis petitione* huius partis dixit.

39. [*Steph. ad l. 14 verb.: triplum*]. Scilicet simplum quidem per specialem in rem actionem sive officio iudicis, per actionem legis Aquiliae autem ex institutione duplum eiusdem damni dati.

40. **Anon.** [*ad l. 14*]. Ex institutione in legis Aquiliae actione.

41. **Steph.** [*ad l. 15 pr. verb.: verberatum*]. Si nimirum scieus alienum esse servum verberaverit.

42. **Anon.** [*ad l. 15 pr.*]. Per ea, quibus servus afficitur, dominus iniuriam patitur. Si verberatus sit vel quaestio de eo habita, omnino iniuriarum actio domino competit, ut et quae de servo ad contumeliam eius verberato proposita est. Quodsi convicium passus vel in maxilla pulsatus sit, domino nulla competit actio. Sin autem aliud quid in eum commissum fuerit, causa cognita ex qualitate iniuriae et personae servi actio ei competit. Ut Instit. lib. IV tit. 4 [§. 3] et lib. XLVII tit. 10 dig. 15 §. antepenultima.

u) Legerim: ἀναρρεῖ (sc. iudex) τὸν ἀκουσίον καὶ ἀναγκάσει αὐτὸν παραχωρεῖ.

v) Videbar mihi legere: εἰ γὰρ ορισθῆ.
Zachar. Basil. Suppl.

w) Cf. §. 3 I. *de iniuriis*; „et in hunc casum actio pro-
bitur“ et I 15 §. 34 D, *de iniuriis*.

- L. 15. Ἐὰν ὁ ρομεὺς ἐξ ἀνάγκης τὸ πρᾶγμα πωλήσῃ ἢ
 §. 1. 2. τοὺς καρποὺς διὰ τὸ μὴ φθαρῆναι, τὸ τίμημα μόνον
 D. VI. 1. δίδωσιν. εἰ δὲ ἐκνικώμενος ὁ ἀγρὸς προσκυρωθῆ ἢ στρα-
 τιώταις ὀλίγον τινὸς δοθέντος τῷ ρομεῖ, αὐτὸ δίδωσιν.
 §. 3. Ἐὰν τὸ ἐκνικώμενον ἀποθάνῃ χωρὶς ἀμελείας

ἐὰν τις περὶ πράγματος ἐναχθεὶς τῇ ἰν ἡμέμ πέπρακεν
 ἐτέρω τοῦτο, οὐ λέγει κατὰ προαίρεσιν πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἡγο-
 ρακίτου, ἀλλὰ κατὰ τινὰ περίστασιν ἢ ἀνάγκην, τυχόν*) τοῦ
 βασιλέως τοῦτο κελύσαντος ἢ ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα τοῦτο εὐφρα-
 ρον ἦν, [εἰ]ποι [τίς] ἄν, ὅτι οὗτος ὀφικίω τοῦ δικάζοντος
 βοηθεῖται, τοῦτέστιν δικαίον ἐστὶν αὐτὸν ἐκ περιστάσεως πε-
 πρακίτα τὸ πρᾶγμα βοηθεῖσθαι εἰς τὸ μηδὲν ἕτερον ἀπο-
 καταστήσαι ἢ ὅπερ ἔλαβεν τίμημα. εἰ γὰρ καρποὺς ὑπ' αὐτοῦ
 ληφθέντας ἐπώλησεν ἵνα μὴ φθαρώσιν, πάλιν οὐδὲν ἕτερον ἢ
 τὸ τοῦ πραθέντος ἀποκαταστήσει τίμημα. εἰ δὲ καὶ ἀγρὸς ἦν
 ὁ διὰ τῆς ἰν ἡμέμ ἐκδικούμενος, καὶ τοῦτον στρατιώταις τισὶν
 ὁ βασιλεὺς προσεκύρωσε [ὀλίγον τινός], τῷ νεμομένῳ τιμήματος
 δοθέντος, θές γὰρ ὅτι [αἰ]δέσιμος ἦν βασιλεῖ ὁ τὸ πρᾶγμα
 νεμόμενος, ζήτησεως μὲν ἄξιον, εἰ ὀφείλει τὸ οὕτω ληφθῆναι
 ἀποκαταστήσαι. φησὶ δὲ ὁ οὐλιπιανὸς, χρῆναι αὐτὸν καὶ τοῦτο
 παρισχεῖν τῷ πετίτωρι.

στεφ. τοῦτο νόηρον, κὰν μάλᾳ φίδε ρομεὺς ἦν ὁ ἐκ
 περιστάσεως πεπρακίως. εἰ δὲ βόνα φίδε ἦν, οὐδὲ ζήτησιν
 εἶχε τὸ θέμα. πρόδηλον γὰρ, ὅτι βόνα φίδε ρομεὺς εἰ καὶ μὴ
 ἐξ ἀνάγκης ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως πέπρακεν, ἐφ' οὗ ἐγένετο
 πλουσιώτερος καὶ μόνοις καταδικάζεται.

στεφ. ἕθος γὰρ τῷ βασιλεῖ διὰ τὸ μὴ ἐν ἐνδείᾳ τοῦς
 στρατιώταις ἢ τοῦς βετεράνοὺς κατατρονχεσθαι? μετὰ τὴν
 τῆς στρατείας πλήρωσιν ἀγροὺς ἀδαιγνατεῦν αὐτοῖς.

στεφ. ἕθ' ὅτι γὰρ ἐρ[υθρ]ῶν ὁ βασιλεὺς τὸν κατέχοντα
 τὸν ἀγρὸν, τιμὴς ἕνεκα δίδωσι τὸ ὀλίγον. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ
 ζήτησιν ἐνδέχεται τὸ θέμα, εἰ τὸ δίδόμενον τῷ ποσέσορῳ διὰ
 τὴν πρὸς αὐτὸν τιμὴν ἀναγκάζεται ἀποκαταστήσαι τῷ πε-
 τίτωρι.

ἐὰν ὁ οἰκέτης διὰ τῆς ἰν ἡμέμ ἐκδικούμενος ἢ καὶ ἕτερον
 ζῶον μετὰ προκαταρξὶν ἐτελεύτησε δίχα δόλου καὶ κούλπας
 τοῦ ποσέσορος, λέγουσι μὲν οἱ πολλοὶ τῶν ρομικῶν, μηδὲ
 τὸ τίμημα τοῦ οἰκέτου χρῆναι παρέχεσθαι. ἀληθέστερον δὲ
 ἐστίν, ἵνα, τυχόν εἰ βενάλιος ἦν ὁ οἰκέτης καὶ ἡμελλε τοῦτον
 πιπράσκειν ὁ πετίτωρ, εἰ δίχα μόρας αὐτὸν παρὰ τοῦ ποσ-
 σέσορος ἔλαβε, παρασχέθῃ αὐτῷ μόραν ὑπομεινῆκοτι τὸ
 τίμημα. εἰ γὰρ ἀποκατέστη αὐτῷ τὸν οἰκέτην ὁ ἕθος, ἡμελλε
 πιπράσκειν αὐτὸν καὶ ἀποκαθεῖναι τὸ τίμημα. καὶ ἐνθα δὲ
 μὴ βενάλιος ἦν ὁ οἰκέτης καὶ ἡμελλε τοῦτον πιπράσκειν ὁ πε-
 τίτωρ, ἐτελεύτησε δὲ, ἀναγκαῖα ἐστὶν ἢ ἀπόφασις τοῦ δικά-
 ζοντος, τοῦτέστιν ἢ ψήφος, καὶ οὕτως ὁ δικαστὴς ἀποφαίνεται,
 εἴτε διέφερε τῷ πετίτωρι εἴτε μὴ, οὐ δι' αὐτὸν τὸν οἰκέτην,
 (πῶς γὰρ τελευτήσαντα καὶ μὴ βενάλιον ὄντα;) ἀλλὰ διὰ
 τοῦς καρποὺς ἦτοι τὰς ὀπέρας καὶ τοῦς τοκετοὺς, θές γὰρ ὅτι
 φραπάινα ἦν προτε[οκνία], καὶ διὰ τὴν περὶ ἐκνικίσεως
 ἐπερωτήσιν. εἰ γὰρ ὁ ποσέσορ ἐξ ἀγορασίας τὸν οἰκέτην
 ἐνέμετο, οὐκ ἄλλως δύναται κατὰ τοῦ [πεπρακίτου] οἰκέτην
 κινεῖν περὶ ἐκνικίσεως, εἰ μὴ ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως γέ-
 νηται δηλονότι ἀλλότριος ὁ οἰκέτης. διὰ τοῦς καρποὺς τοῖνον,
 ὡς εἴρηται, [καὶ] τὴν περὶ ἐκνικίσεως ἐπερωτήσιν ἀναγκαῖα ἢ
 καταδικῆ, οὐ μὴν διὰ τὸν οἰκέτην. πρόδηλον γὰρ, ὡς οὐκ
 ὀφείλει μετὰ προκαταρξὶν ὁ ποσέσορ καὶ τελευτήσαντος
 τοῦ μὴ ὄντος [βεν]άλ[ου] οἰκέτου παρισχεῖν τὸν πετίτωρι,
 πλ[ηρ]ῆς εἰ [μὴ] μόνον μετὰ προκαταρξὶν ἀλλὰ [καὶ] μετὰ προ-
 νουτιάσιον ὁ οἰκέτης ἐτελεύτησε, [ὡς ἐν] τῷ ιζ' καὶ ξη' διγ.

τοῦ ἀνωγ. ἀνάγκ. βι. ιθ' τί. β' διγ. ιγ'²) καὶ βι. καί
 τί. β' διγ. ια'.

..... τῷ μάλᾳ φίδε ρομεῖ
 τὰ ὀπωσούν συμβαίνοντα κινδυνεύεται .....
 ..... ὁ ἄκτωρ, εἰ δ' ἂν ἀποκατέστη αὐτῷ τὸ
 πρᾶγμα, ὅτε ἐκίνησεν, ὡς ἐγὼς ἐν τῷ μ' διγ. τῆς νερεδιταῖς

Si possessor ex necessitate rem distraxit vel
 fructus, ne corrumpentur, pretium duntaxat re-
 stituit. Si vero ager petitus militibus assignatus sit,
 modico dato possessori, hoc praestat.

Si, quod petitum est, demortuum sit sine culpa

43. [Steph. index l. 15 §. 1. 2]. Si quis de aliqua
 re in rem actione conventus alii eam vendiderit, non
 dico sponte motus ab emtore, sed ob aliquam causam
 vel necessitatem, puta principe id iubente vel quia ea
 res facile corrumpi poterat, dici potest, huic officio iu-
 dicis succurri, hoc est aequum est, ei, qui rem ex
 necessitate vendidit, subveniri, ut nihil aliud restituat
 quam pretium, quod accepit. Et si ager petitus est in
 rem actione, eumque militibus quibusdam imperator
 assignavit modico pretio possessori dato, finge enim
 possessorem eius rei venerandum fuisse imperatori,
 quaerere oportet, an quod ita accepit restitui debeat.
 Dicit autem Ulpianus, debere eum etiam hoc praestare
 petitori.

44. Steph. [ad l. 15 §. 1 verb.: si quis]. Hoc
 sic accipe licet malae fidei possessor sit, qui ex neces-
 sitate vendidit. Si bonae fidei possessor fuisset, is casus
 ne dubitationi quidem locum dedisset. Constat enim,
 bonae fidei possessorem, si vel non ex necessi-
 tate sed proprio motu distraxerit, in id tantum condem-
 nari, quantum locupletior factus est.

45. Steph. [ad l. 15 §. 2 verb.: militibus as-
 signatus est]. Scilicet mos est imperatori, ne mi-
 lites vel veterani penuria afficiantur, post expletam
 militiam agros iis assignare.

46. Steph. [ad l. 15 §. 2 verb.: honoris gratia].
 Nonnumquam enim imperator erubescens coram posses-
 sare agri, honoris gratia modicum aliquid dat. Pro-
 pterea etiam de hoc casu dubitatum est, an id, quod
 possessori datum est ob honorem ei habitum, petitori
 restituere compellatur.

47. [Steph. index l. 15 §. 3 l. 16. pr.]. Si servus
 actione in rem petitus vel aliud animal post litem con-
 testatam demortuum sit sine dolo et culpa possessoris,
 plerique iureconsulti dicunt, ne pretium quidem servi
 praestandum esse. Sed est verius, ut, si servus forte
 venalis erat et eum petitor distracturus erat, si eum
 absque mora possessoris accepisset, moram passo ei
 pretium restituatur. Nam si reus ei servum restituisset,
 distractisset et pretium esset lucratus. Sed etsi servus
 venalis non erat nec petitor eum distracturus erat,
 iam autem mortuus est, necessaria est sententia iudicis,
 et ita iudex sententiam dicit, sive intersit petitoris
 sive non, non propter ipsum servum, (quomodo enim,
 quum mortuus sit, nec unquam venalis fuerit?) sed
 propter fructus sive operas et partus (finge enim an-
 cillam fuisse, quae partum ante mortem edidisset,) et
 propter stipulationem de evictione. Nam si posses-
 sor servum ex emto possidebat, non aliter potest ad-
 versus venditorem servi de evictione agere, quam si
 per iudicis sententiam servus alienus factus sit. Pro-
 pter fructus igitur, ut dictum est, et propter stipula-
 tionem de evictione necessaria est sententia, non propter
 servum. Constat enim, possessorem post litem con-
 testatam, etiamsi servus, qui non erat venalis, de-
 mortuus sit, petitori nihil praestare debere, nisi forte
 servus non solum post litem contestationem sed etiam
 post pronuntiationem mortuus sit, ut dig. 17 et 68.

48. Anon. [ad l. 15 §. 2]. Lege lib. XIX tit. 2
 dig. 13 et lib. XXI tit. 2 dig. 11.

49. [Steph. ad l. 15 §. 3 verb.: possessoris].
 ..... quaecumque contingunt, malae
 fidei possessoris periculo sunt ..... actor
 atque si res ei restituta esset quum actionem moveret,

x) Hinc desumptum est Schol. m. II. 220 Fabroti.

y) Sic Cod. Vulgo: κατατρονχεσθαι.

z) Non invenio locum de assignatione tractantem in tit.
 locali conducti.